

3.3. Shaxsning ijtimoiylashuvi “Men” obrazi va o‘z-o‘ziga baho berish

Inson - ijtimoiy mavjudotdir. U tug‘ilgan kundan boshlab o‘ziga o‘xshash insonlar qurshovida bo‘ladi va uning butun ruhiy imkoniyatlari ana shu ijtimoiy muhitda namoyon bo‘ladi. Odam o‘zining birinchi ijtimoiy tajribasini gapirmasdan oldin egallaydi. Bu tajriba ijtimoiy ta’sir natijasida subyektiv ravishda egallanadi va u shaxsning ajralmas qismi hisoblanadi.

Ijtimoiylashuv - inson tomonidan ijtimoiy tajribani egallash, hayot va faoliyat jarayonida uni faol o‘zlashtirish jarayonidir. Boshqacha qilib aytganda, ijtimoiylashuv har bir shaxsning jamiyatga qo‘shilishi, uning normalari, talablari, kutishlari va ta’sirini qabul qilgan holda, har bir harakati va muomalasida namoyon etishidir.

Demak, ijtimoiylashuv jarayoni odamlarning muloqoti va ularning birgalikdagi faoliyati bilan ajralmas bog‘liqdir. Bu tajribani egallash subyektivdir. Bir xil ijtimoiy vaziyat har xil shaxslar tomonidan turlicha idrok qilinadi va har xil ta’sir ko‘rsatadi. Shuning uchun turli shaxslar bir xil obyektiv ijtimoiy vaziyatda har xil ijtimoiy tajriba orttiradilar. Bu holat bir vaqtning o‘zida ikkita qarama-qarshi va bir xil jarayon - ijtimoiylashuv va individuallik jarayoni asosida yotadi.

Shaxsning ijtimoiylashuvi deganda bolaning psixologik, intellektual shaxsiy rivojlanishida ijtimoiy tajribalarni o‘zlashtirishning natijalaridir, ya’ni ta’lim tarbiya ta’sirida psixik funksiyalarni o‘zgartirish, ijtimoiy ma’naviy qadriyatlarni, dunyoqarashni xulq-atvordagi norma va qonunlarni shakllantirishdan iborat.

Shaxs o‘z hayot yo‘lini, maqsadlarini kasbini mustaqil tanlash, o‘zining psixologik va fiziologik xatti-harakatlarini boshqara olishi va amalda o‘z qobiliyati, layoqatlaridan to‘la foydalana olishi, doim o‘zini mukammallashtirishga intilishi zarur.

Shaxsning o‘zi, o‘z xulq-atvori xususiyatlari, jamiyatdagi mavqeini tasavvur qilishdan hosil bo‘lgan obraz - *“Men” obrazi* deb atalib, uning

qanchalik adekvatligi va realikka yaqinligi shaxsning jamiyatdagi ijtimoiy mavqeini belgilaydi va uning barkamollik mezonlaridan hisoblanadi.

“Men” obrazining ijtimoiy psixologik ahamiyati shundaki, u shaxs tarbiyasining va tarbiyalanganligining muhim omilidir. Shu nuqtai nazardan olib qaraganda, tarbiyaga shaxsni o‘zi o‘z sifatlari to‘g‘risidagi tasavvurlarini shakllantirish jarayonidir, deb ta’rif berish mumkin. Demak, har bir inson, o‘zligini qanchalik aniq va to‘g‘ri bilsa, tasavvur qilolsa, uning jamiyat normalariga zid harakat qilish ehtimoli ham shunchalik kam bo‘ladi, ya’ni u tarbiyalangan bo‘ladi.

“Men” obrazining shakllanishi, rivojlanishi va o‘zgarishi ichki va tashqi qoidalarga bog‘liq. Tashqi muhit (oilalar, maktab, rasmiy va norasmiy guruhlar) “Men” obrazining shakllanishiga kuchli ta’sir ko‘rsatadi. Ijtimoiylashuv jarayonida “Men” obrazining shakllanishida oilalar asosiy rol o‘ynaydi.